

Ερευνητικές εργασίες Β' Λυκείου
«Εικόνες ρατσισμού»

Θέμα: Η ενοχοποίηση της σεξουαλικότητας

Επιμέλεια:

Λογοθέτης Άλκης
Λυγκώνης Δημήτρης
Μαρίνου Τίνα
Παπάζογλου Τερέζα

Πρόλογος

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να μελετήσει τους λόγους για τους οποίους ενοχοποιείται η σεξουαλικότητα του ατόμου στις σύγχρονες ή παλαιότερες κοινωνίες και τους τρόπους με τους οποίους αυτό επιτυγχάνεται, στα πλαίσια του μαθήματος « Ερευνητικές Εργασίες» της Β' Λυκείου.

Με αφορμή την παρατήρηση πλήθους ρατσιστικών αντιλήψεων που αναφέρονται σε άτομα με διαφορετικό (παρεκκλίνοντα ως προς το σύννηθες) σεξουαλικό προσανατολισμό αλλά και ποικίλων ηθικών περιορισμών ως προς την σεξουαλική συμπεριφορά του ατόμου, θα προσπαθήσουμε να αναζητήσουμε τις βαθύτερες αιτίες αυτών και τους λόγους για τους οποίους ενισχύονται ή συντηρούνται σε αρκετές σύγχρονες κοινωνίες.

Η πραγμάτευση ενός τέτοιου θέματος καθίσταται επιτακτική ανάγκη από τη στιγμή που δεχόμαστε ότι η ατομική ελευθερία είναι ύψιστο αγαθό καθώς και πυρήνας της ανθρώπινης εξέλιξης. Φρονούμε ακόμα ότι η ενασχόληση με το εν λόγω θέμα είναι χρήσιμη μιας και λόγω του ότι είναι ένα θέμα «ταμπού» και αρκετά αμφιλεγόμενο, υφίστανται αρκετές λανθασμένες, αντιεπιστημονικές και παραπλανητικές απόψεις περί αυτού.

Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις Ειρήνη Τσαγκαράκη και Βιβή Θεοδοσάτου για την προσφορά των πολύτιμων γνώσεων τους.

Πολιτισμός

Σύμφωνα με τη Φροϋδική θεωρία, ο περιορισμός των άμεσων σεξουαλικών ορμών επιδιώκεται καταρχήν από τον πολιτισμό. Πριν προχωρήσουμε όμως σε περαιτέρω αναλύσεις ας ξεκαθαριστεί ότι με τον όρο πολιτισμό εννοούμε το σύνολο των επιτευγμάτων και των θεσμών που εξυπηρετούν δύο σκοπούς: την προστασία του ανθρώπου από τη φύση και τη ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ των ανθρώπων. Χαρακτηριστικό του πολιτισμού είναι η επιστημονική, η καλλιτεχνική και η διανοητική καλλιέργεια, στον βαθμό που ο ρόλος των ιδεών στη ζωή του ανθρώπου είναι κυρίαρχος ενώ την πρώτη θέση κατέχουν τα θρησκευτικά συστήματα. Δυνάμεθα να παρατηρήσουμε ότι η συμμετοχή της θρησκείας στη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων έχει μειωθεί σε σχέση με παλαιότερες εποχές, ωστόσο παραμένει κυρίαρχο στοιχείο του τρόπου ζωής της πλειονότητας των ανθρώπων.

Ο πολιτισμός επιβάλλει νόμους και απαγορεύσεις, προκειμένου να υπάρξει μια κατάλληλη κατανομή της libido, αφού ό,τι καταναλώνεται για πολιτισμικούς σκοπούς αποσπάται από τη σεξουαλική ζωή. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να αναφερθεί ότι με τον όρο libido αναφερόμαστε στην έμφυτη ενέργεια ή δύναμη του ατόμου, που περιέχεται στο «αυτό», την αυστηρά ασυνείδητη δομή της ψυχής. Δηλαδή, για να υπάρξει ανθρώπινη δημιουργία θα πρέπει η libido να διοχετευθεί σε κατάλληλους στόχους αφού οι διανοητικές ενασχολήσεις του ανθρώπου (τέχνη, επιστήμη), οι οποίες προάγουν το πολιτισμικό επίπεδο και συνιστούν πολιτισμικά επιτεύγματα, είναι προϊόντα μετουσίωσης, δηλαδή μιας διαδικασίας σύμφωνα με την οποία η ορμή εκτρέπεται από τον αρχικό στόχο ικανοποίησης και μετατίθεται προς άλλους στόχους πολιτισμικά συμβατούς.

Πρέπει να σημειωθεί ακόμα ότι ο πολιτισμός δεν επιδιώκει ούτε επιβάλλει μόνο τον περιορισμό των άμεσων σεξουαλικών ορμών αλλά και την ανάπτυξη των ανεσταλμένων ως προς το στόχο σύμφωνα προς τον τύπο της λιβιδινικής δομής της μάζας, δηλαδή διαμορφώνει τις σεξουαλικές προτιμήσεις και συνήθειες της πλειονότητας. Αυτό επιχειρείται με σκοπό τη δημιουργία κοινών χαρακτηριστικών και κατ' επέκταση ισχυρών ταυτίσεων μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας, *sine qua non* όρο για την συνεκτικότητα της και άρα την ευημερία της.

Θρησκευτικά συστήματα

« Εγώ όμως σας λέγω ότι καθένας, ο οποίος βλέπει γυναίκα με την πονηράν επιθυμίαν προς αμαρτίαν, ήδη με την εμπαθή αυτήν ματιάν διέπραξε την αμαρτίαν της μοιχείας μέσα εις την ακάθαρτον καρδίαν του. » (Ματθ. 5,28)

Παρατηρώντας το παραπάνω απόσπασμα είτε λαμβάνοντας υπ' όψιν τις ευρέως γνωστές θέσεις της καθολικής εκκλησίας σχετικά με τη χρήση προφύλαξης κατά τη σεξουαλική επαφή εύκολα μπορούμε να κατανοήσουμε πως ο Χριστιανισμός διατηρεί μια απόλυτα αντίθετη στάση ως προς την σεξουαλική ηδονή. Για την ακρίβεια θα λέγαμε πως ο Χριστιανισμός απλώς ανέχεται τη σεξουαλική πράξη μιας και είναι ο μόνος τρόπος διαιώνισης του ανθρώπινου είδους. Το ίδιο βέβαια συμβαίνει με την πλειονότητα των θρησκειών του κόσμου.

Θα πρέπει να σημειωθεί σε αυτό το σημείο πως σ' αυτήν ακριβώς την απαγορευτική στάση έγκειται η ηθική δύναμη του Χριστιανισμού και των υπόλοιπων θρησκειών. Οι κατά το δόγμα απαγορευμένες σεξουαλικές πράξεις συγκαταλέγονται στις αμαρτίες (αμαρτάνω = πράττω το κακό ή αποτυγχάνω να βρω το στόχο) που δεν πρέπει να διαπράξει ο πιστός. Οι σεξουαλικές ορμές όμως είναι βέβαιο πως θα εμφανιστούν μιας και αποτελούν εγγενές στοιχείο της ανθρώπινης φύσης. Έτσι, η θρησκεία δημιουργεί ένα αίσθημα ενοχής στους πιστούς από το οποίο απαιτεί να τους λυτρώσει στη συνέχεια. Σε αυτή την αυταπάτη έγκειται ο φανατισμός της πίστης.

Η εμφύσηση των απαγορεύσεων- Ο σχηματισμός της ηθικής συνείδησης

Γνωρίζουμε ότι η έννοια της ηθικής συνείδησης, την οποία πρόθυμα αντιλαμβανόμαστε ως ενήλικες, δεν συναντάται στο μικρό παιδί, το οποίο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ανήθικο, εφόσον δεν έχει εσωτερικές αναστολές απέναντι σε ενορμήσεις που απαιτούν ικανοποίηση. Η ηθική, σε αντίθεση με τη σεξουαλικότητα, που τη συναντάμε ήδη από την αρχή της ζωής μας, δεν υφίσταται από την αρχή. Πρόκειται για έναν δευτερογενή σχηματισμό, όπου οι εξωτερικές απαγορεύσεις, δηλαδή η επιβολή ορμικών παραιτήσεων, που προέρχονται από τους γονείς, και ιδιαίτερα από τον πατέρα (από τον οποίο προέρχεται η απειλή και κατά συνέπεια το άγχος του ευνουχισμού), εσωτερικοποιούνται, μέσω μιας επιτυχημένης ταύτισης με τη γονεϊκή αρχή που συνιστά τον πυρήνα του «υπερεγώ». Η ταύτιση αυτή μπορεί εύστοχα να συγκριθεί με τη στοματική - κανιβαλιστική ενσωμάτωση του αντικείμενου, με την οποία το παιδί αποζημιώνεται για την απόσυρση των λιβιδινικών επενδύσεων από τα γονεϊκά αντικείμενα, κατά την εγκατάλειψη του οιδιπόδειου συμπλέγματος. Οι λιβιδινικές επενδύσεις του «αυτό» αποσύρονται από τα πρώτα αντικείμενα -γονεϊκό ζεύγος-, αντικαθίστανται με ταύτιση και κατά συνέπεια αποσεξουαλικοποιούνται, ενώ η γονεϊκή εξουσία ενδοβάλλεται δημιουργώντας μια ιδιαίτερη αρχή στο εγώ, το υπερεγώ, πρότυπο των επιδιώξεων του εγώ.

Έτσι, το υπερεγώ ως εσωτερίκευση της εξουσίας/των πολιτισμικών εντολών, καθίσταται ένας πολιτισμικός ψυχολογικός πυρήνας εξαιρετικά πολύτιμος, αφού στη συνέχεια θα ενισχυθεί και από άλλες ανάλογες ορμικές παραιτήσεις, εφόσον κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης, οι δάσκαλοι, οι αυθεντίες, τα κοινωνικά μοντέλα, συνιστούν συνέχεια του γονεϊκού ρόλου.

Γενική βιβλιογραφία

ELIADE MIRCEA, *Πραγματεία πάνω στην Ιστορία των Θρησκειών*, Χατζηνικολής, Αθήνα 1999.

ELIADE-COULIANO, *Λεξικό των θρησκειών*, Χατζηνικολής, Αθήνα 1999.

ΘΕΟΔΟΣΑΤΟΥ, ΒΙΒΗ, *Ο ιστός του έρωτα και του θανάτου, Μια ψυχαναλυτική ανάγνωση του έργου του Μ. Καραγάτση*, Επέκεινα, 2012

ΦΟΥΚΩ ΜΙΣΕΛ, *Ιστορία της σεξουαλικότητας 1. Η δίψα της γνώσης*, Κέδρος, Αθήνα, 1978.

ΦΟΥΚΩ ΜΙΣΕΛ, *Ιστορία της σεξουαλικότητας 1. Η μέριμνα για τον εαυτό μας*, Κέδρος, Αθήνα, 1978.

ΦΟΥΚΩ ΜΙΣΕΛ, *Ιστορία της σεξουαλικότητας 2. Η χρήση των απολαύσεων*, Κέδρος, Αθήνα, 1978.

ΦΡΟΪΝΤ ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ, *Εισαγωγή στην ψυχανάλυση*, Επίκουρος, Αθήνα, 1996.

ΦΡΟΪΝΤ ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ, *Ο πολιτισμός πηγή δυστυχίας*, Επίκουρος, Αθήνα, 1974.

ΦΡΟΪΝΤ ΣΙΓΚΜΟΥΝΤ, *Τρεις μελέτες για τη θεωρία της σεξουαλικότητας*, Επίκουρος, Αθήνα, 1991.